

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗ

(σχ. βιβλ. σελ.35-37)

A. Ελληνική Επανάσταση και ευρωπαϊκή διπλωματία (1821-1826).

- Στόχος των Ελλήνων ήταν να πείσουν τους Ευρωπαίους πως η επανάσταση ήταν εθνικοαπελευθερωτική και όχι κοινωνικοανατρεπτική.
- Όμως ήταν εξαιρετικά δύσκολο λόγω των πολιτικών συνθηκών που επικρατούσαν τότε στην Ευρώπη:
 - ο Οι ευρωπαϊκές δυνάμεις (Αγγλία, Ρωσία, Αυστρία και Πρωσία) μόλις είχαν νικήσει τον Ναπολέοντα και προσπαθούσαν να διαμορφώσουν ισορροπίες που θα απέτρεπαν πολέμους μεγάλης κλίμακας στο μέλλον.
 - ο Η Ευρώπη βίωνε την Παλινόρθωση (= επαναφορά των απολυταρχικών καθεστώτων στην Ευρώπη μετά την πτώση του Ναπολέοντα, 1815)
- Σε αυτές τις συνθήκες η ελληνική επανάσταση ήταν για τους Ευρωπαίους διπλωμάτες ένα ακόμα πρόβλημα, μία ακόμα πτυχή του ανατολικού ζητήματος (**Ανατολικό Ζήτημα** είναι η πολιτική κατάσταση που δημιουργήθηκε στα Βαλκάνια και στην Εγγύς Ανατολή, κυρίως μετά τον 18^ο αιώνα, ως αποτέλεσμα της παρακμής της οθωμανικής αυτοκρατορίας και του ανταγωνισμού των Δυνάμεων (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία και Αυστρία) για την τύχη της. Ανάλογα με την εκάστοτε εκτίμηση των συμφερόντων τους, οι Δυνάμεις άλλοτε πρόκριναν την ακεραιότητα του κράτους του Σουλτάνου, άλλοτε τον διαμελισμό του και άλλοτε την απόσπαση εδαφών του).

Έτσι λοιπόν η ευρωπαϊκή διπλωματία διαμορφώνεται ως εξής:**1821-1822:** Κατά τα δύο πρώτα χρόνια οι Δυνάμεις –Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία, Αυστρία και Πρωσία- κράτησαν σταθερή αρνητική στάση απέναντι στην ελληνική επανάσταση. Η πολιτική τους αυτή καθορίστηκε:**α)** από τα επιμέρους συμφέροντα της κάθε χώρας**β)** από την κοινή επιθυμία τους να εμποδίσουν τη διάλυση του οθωμανικού κράτους. Ήθελαν να εμποδίσουν τη διάλυση του οθωμανικού κράτους γιατί φοβόντουσαν ότι κάτι τέτοιο θα προκαλούσε νέες διενέξεις (=έριδες, συγκρούσεις) μεταξύ τους.**Χαρακτηριστική είναι η στάση της Ρωσίας** αμέσως μετά την κήρυξη της επανάστασης στις Ηγεμονίες →όταν ο Αλ. Υψηλάντης προσπάθησε να πετύχει την υποστήριξή της, η Ρωσία όχι μόνο δεν ανταποκρίθηκε αλλά και καταδίκασε την ελληνική επανάσταση στις παραδουνάβιες ηγεμονίες. Χρειάστηκε η καθοριστική παρέμβαση του Ι. Καποδίστρια, τότε υπουργού των Εξωτερικών της Ρωσίας, για να διαμορφωθεί μια κάπως πιο ευνοϊκή για τους επαναστατημένους Έλληνες ρωσική και ευρωπαϊκή πολιτική.**1823:** Τη χρονιά αυτή ο νέος υπουργός των Εξωτερικών της Αγγλίας **Τζόρτζ Κάννινγκ** ακριβώς επειδή εκτίμησε ότι ένα δυναμικό ελληνικό κράτος θα μπορούσε να αποτελέσει χρήσιμο συνεργάτη της Αγγλίας στην νοτιοανατολική Μεσόγειο, αναθεώρησε την πολιτική της χώρας του και αναγνώρισε τους Έλληνες ως εμπόλεμη δύναμη.Η **Ρωσία** επειδή**α)** θορυβήθηκε (=ανησύχησε) από τις πρωτοβουλίες που πήρε ο Κάννινγκ σχετικά με το ελληνικό ζήτημα και**β)** φοβήθηκε ότι λόγω της αρνητικής της στάσης θα χάσει την επιρροή της στους Έλληνες αποφάσισε να αλλάξει τακτική.Έτσι γνωστοποίησε στις αρχές του 1824 το **σχέδιο των τριών τμημάτων**. Το σχέδιο αυτό προέβλεπε το σχηματισμό τριών αυτόνομων ελληνικών ηγεμονιών (Αυτόνομο είναι ένα κράτος όταν αυτοδιοικείται δίχως όμως η κυβέρνησή του να αποφασίζει για όλα τα θέματα που το αφορούν. Τα αυτόνομα κράτη συνδέονται συνήθως στενά με μεγαλύτερα κράτη). Το σχέδιο αυτό ωστόσο απορρίφθηκε τόσο από το Σουλτάνο όσο και από τους Έλληνες.**Η αγγλική μεταστροφή** (= η αλλαγή δηλαδή της αγγλικής πολιτικής, θετική για τους Έλληνες) *ενίσχυσε την επιρροή της Αγγλίας μεταξύ των Ελλήνων.* Στο πλαίσιο αυτό η κυβέρνηση Κουντουριώτη προώθησε τη σύναψη δύο δανείων με αγγλικές τράπεζες, το 1824 και το 1825. Λίγο αργότερα, το 1825, η δύσκολη θέση στην οποία είχε περιέλθει η επανάσταση, εξαιτίας της επέμβασης του αιγυπτιακού στρατού (ο Ιμπραήμ στην Πελοπόννησο, βλέπε πολεμικά γεγονότα), διευκόλυνε τους αγγλόφιλους να πείσουν τους περισσότερους Έλληνες ηγέτες να υπογράψουν την **πράξη προστασίας** («ψήφισμα της υποτέλειας»), ένα έγγραφο δηλαδή με το οποίο ζητούσαν από την Αγγλία να αναλάβει την προστασία των Ελλήνων. Ένας από τους λίγους που δεν υπέγραψαν ήταν ο Δ. Υψηλάντης.

Δημιουργία «πολιτικών κομμάτων»

Καθώς η Αγγλία, η Γαλλία και η Ρωσία αναμειγνύονταν όλο και περισσότερο στα ελληνικά πράγματα, αρκετοί Έλληνες άρχισαν να πείθονται ότι η λύση θα ερχόταν από τις Μεγάλες Δυνάμεις. Έτσι την περίοδο 1823-1825 δημιουργήθηκαν πολιτικές ομάδες-κόμματα που συνδέονταν με τις Δυνάμεις: το **Αγγλικό** κόμμα με επικεφαλής τον Αλ. Μαυροκορδάτο, το **Γαλλικό** κόμμα με αρχηγό τον Ι. Κωλέττη και το **Ρωσικό** κόμμα με αρχηγούς τον Α. Μεταξά και Θ. Κολοκοτρώνη.

Β. Το κίνημα του φιλελληνισμού.

- Αναπτύχθηκε στην Ευρώπη και Αμερική παράλληλα με την ελληνική επανάσταση.
- Ήταν ένα κίνημα συμπαράσταση στους Έλληνες και βοήθειας οικονομικής, ηθικής, προσωπικής (αυτοπρόσωπη παρουσία)
- Πηγές του ήταν ο φιλελευθερισμός και ο κλασικισμός. Ενισχύθηκε από τις τουρκικές ωμότητες και από τις ελληνικές επιτυχίες.
- Κάποιοι ελάχιστοι εμφανίζονταν ως φιλέλληνες αλλά υπηρετούσαν άλλες σκοπιμότητες.

Πιο συγκεκριμένα:

Κύριοι παράγοντες που γέννησαν τον φιλελληνισμό ήταν

- α) ο φιλελευθερισμός και
- β) ο επαναστατικός ριζοσπαστισμός της γαλλικής επανάστασης.

Ως πολιτική συμπεριφορά ο φιλελληνισμός στρεφόταν

- α) κατά της οθωμανικής απολυταρχίας και
- β) κατά της Ιερής Συμμαχίας και αποτελούσε μία από τις κορυφαίες στιγμές του πολιτικού ρομαντισμού του 19^{ου} αιώνα.

Ο φιλελληνισμός ευνοήθηκε

- α) από τον θαυμασμό των Ευρωπαίων για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό
- β) από τον αποτροπιασμό για τις βιαιότητες των Τούρκων σε βάρος των άμαχων Ελλήνων (βλέπε τη σφαγή της Χίου) και
- γ) από τη συγκίνηση που είχαν προκαλέσει οι ελληνικές επιτυχίες. Ανάμεσα στους φιλέλληνες ασφαλώς και υπήρχαν και κάποιοι που συμπεριφέρονταν τυχοδιωκτικά ενδιαφερόμενοι μόνο για χρήματα και αξιώματα.

Ο φιλελληνισμός προσέφερε ενίσχυση

- α) οικονομική, δηλαδή χρήματα και εφόδια και
- β) ηθική, δηλαδή υπήρξαν εκδηλώσεις συμπαράστασης (για παράδειγμα την εποχή εκείνη ο Ντελακρουά ζωγράφησε τον περίφημο πίνακα που απεικονίζει τη σφαγή της Χίου). Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει στους φιλέλληνες εκείνους που συμμετείχαν προσωπικά στον Αγώνα και στις προσπάθειες συγκρότησης του κράτους. Πολλοί από αυτούς σκοτώθηκαν πολεμώντας για την ελευθερία των Ελλήνων, όπως ο Λόρδος Μπάυρον (Βύρων) που πέθανε στο πολιορκημένο Μεσολόγγι το 1824.

Γ. Προς την ίδρυση ανεξάρτητου κράτους (1826-1830).

- Μετά το 1826 οι Μεγάλες Δυνάμεις φαίνονταν αποφασισμένες να λύσουν το ελληνικό ζήτημα.
- Υπογράφεται λοιπόν στις **6 Ιουλίου 1827 η συνθήκη του Λονδίνου** (Ιουλιανή Συνθήκη Λονδίνου) **μεταξύ των Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας** και με την οποία συνθήκη **προβλέπεται η ίδρυση αυτόνομου ελληνικού κράτους**.
- Ο σουλτάνος αρνείται να αποδεχτεί τη δημιουργία αυτόνομου ελληνικού κράτους με αποτέλεσμα οι Δυνάμεις να επέμβουν στρατιωτικά και να ακολουθήσει η **Ναυμαχία του Ναβαρίνου** στις 8 Οκτωβρίου 1827. Στη ναυμαχία αυτή οι στόλοι της Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας συνέτριψαν τον τουρκοαιγυπτιακό στόλο. Στο ρωσοτουρκικό πόλεμο που ακολούθησε (1828-1829) η Τουρκία έχασε και πάλι.
- Η **νέα αυτή τουρκική ήττα** υποχρέωσε το σουλτάνο να αποδεχτεί όλες τις μέχρι τότε αποφάσεις των Δυνάμεων σχετικά με το ελληνικό ζήτημα **υπογράφοντας τη συνθήκη της Αδριανούπολης στις 14 Σεπτεμβρίου 1829**).
- Καθώς η Ρωσία φαινόταν έτοιμη να αποκομίσει μόνη της όλα τα διπλωματικά οφέλη από τη διευθέτηση του ελληνικού ζητήματος, η Αγγλία και η Γαλλία προτείνουν τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. Πράγματι στις 22 Ιανουαρίου/3 Φεβρουαρίου 1830 υπογράφηκε από την **Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία το πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας, η πρώτη επίσημη διεθνής διπλωματική πράξη που αναγνώρισε την Ελλάδα ως κράτος κυρίαρχο και ανεξάρτητο**. Το νέο κράτος θα εκτεινόταν νότια της

συννοριακής γραμμής που ορίζεται από τους ποταμούς Αγγελώ και Σπερχειό. Ωστόσο τα σύνορα θα άλλαζαν λίγο αργότερα (βλέπε ενότητα 17).

- Παράλληλα οι Δυνάμεις επέλεξαν τον πρίγκηπα Λεοπόλδο του Σαξ Κόμπουργκ ως ηγεμόνα της Ελλάδος. Αυτός όμως δεν αποδέχτηκε την εκλογή του.

(Ελληνική Επανάσταση και Ευρώπη) (Πρόσθετο Υλικό)

Οι Μεγάλες Δυνάμεις

<p style="text-align: center;">1821 -</p> <p>-Λάμπαχ –Ιερά Συμμαχία. Θέμα: α) Εξεγέρσεις στην Ιταλία β) Αλ. Υψηλάντης-Επανάσταση στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες. Κατά των επαναστάσεων και ο τσάρος Αλέξανδρος Α΄. - Απαγχονισμός Γρηγορίου Ε΄= η Ρωσία διακόπτει διπλωματικές σχέσεις με την Τουρκία.</p>	<p style="text-align: center;">1823 +</p> <p>-Αποφάσεις Αγγλίας: ↑ α) Οι Τούρκοι να σέβονται τους χριστιανούς υπηκόους τους. β) ο Άγγλος αρμοστής των Ιονίων να θεωρεί τους Έλληνες εμπολέμους και να αναγνωρίζει το δικαίωμα αποκλεισμού των περιοχών για ανεφοδιασμό Τούρκων. → Αύξηση της αγγλικής επιρροής στην Ελλάδα.</p>	<p style="text-align: center;">1825 +</p> <p>Αγγλία ↑ -η ελληνική κυβέρνηση ζητά την αγγλική προστασία: «νήφισμα υποτέλειας». -Ο Κάννινγκ ανακοινώνει στον Μωχάμετ Άλυ της Αιγύπτου ότι δε θα επιτρέψει αποστολή ενισχύσεων στον Ιμπραήμ. Ρωσία ↑ -άνοδος στο θρόνο του Νικολάου Α΄: ήθελε να αναλάβει πρωτοβουλία για εξεύρεση λύσης του ελληνικού θέματος.</p>
<p style="text-align: center;">1822 –</p> <p>Βερόνα Ιταλίας. Ιερά Συμμαχία=δεν έγινε δεκτή η ελληνική αντιπροσωπεία που είχε σκοπό να παρουσιάσει την ελληνική επανάσταση με εθνικό χαρακτήρα. -Αύγουστος: Γ. Κάννινγκ υπουργός εξωτερικών Αγγλίας: Φιλελεύθερος. Αναγνωρίζει το ελληνικό έθνος ως εμπόλεμο.</p>	<p style="text-align: center;">1824 +</p> <p>A. Αγγλία: ↑ -Σύναψη δύο δανείων με βαρύτατους όρους (1824 και 1825) B. Ρωσία: ↑ - Προτείνει την ίδρυση τριών ηγεμονιών στην Ελλάδα, φόρου υποτέλεις στο σουλτάνο. →απόρριψη του σχεδίου από τις άλλες δυνάμεις, τους Έλληνες και τον σουλτάνο.</p>	<p style="text-align: center;">1826 + ↑</p> <p>-Μετά την πτώση του Μεσολογγίου η ελληνική κυβέρνηση ζητάει μεσίτευση της αγγλικής κυβέρνησης για κατάπαυση των εχθροπραξιών. Ρωσία+Αγγλία: →Πρωτόκολλο Πετρούπολης: Ίδρυση αυτόνομου κράτους με το όνομα «Ελλάς» με καταβολή φόρου υποτέλειας στο σουλτάνο. Γ. Γαλλία αποδέχεται το πρωτόκολλο.</p>
<p style="text-align: center;">1827 + ↑</p> <p>Ρωσία Αγγλία Γαλλία=υπογράφουν τη Σύμβαση του Λονδίνου (ή Ιουλιανή Σύμβαση) Όρος: αποστολή ναυτικής δύναμης στα παράλια της Πελονήσου. ❖ Άρνηση Τουρκίας για αυτόνομο κράτος → ❖ Ναυμαχία του Ναυαρίνου (υπήρξε αφετηρία διπλωματικών και πολιτικών εξελίξεων)</p>	<p style="text-align: center;">1828</p> <p>❖ Πρωτόκολλο του Λονδίνου: Περιλαμβάνεται μόνο η Πελοπόννησος με τα γύρω νησιά και οι Κυκλάδες στο αυτόνομο ελληνικό κράτος.</p> <hr/> <p style="text-align: center;">1830</p> <p>Με ενέργειες του Ι. Καποδίστρια →ανεξάρτητο ελληνικό κράτος ❖ Πρωτόκολλο του Λονδίνου 1830: Πελοπόννησος, Κυκλάδες, Στερεά Ελλάδα και Εύβοια.</p>	<p style="text-align: center;">1831</p> <p>Με προσπάθειες του Ι. Καποδίστρια: βόρειο σύνορο του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους ορίζεται η γραμμή Αμβρακικού-Παγασητικού κόλπου. Αυτό ισχύει από το 1832 με βασιλιά τον Όθωνα.</p>

Σχεδιάγραμμα 1